

Sanatıyla yaşamı içiçe...

Kimi insanlar özeldir. İçlerinde taşıdıkları yaşam enerjisi sıradan insanlarınkine oranla çok daha güçlü olduğu için. Onlar içlerinde sürekli olarak yanan bir meşaleyle aşarlar yaşamın kilometrelerini. İçlerinden taşan enerjiyle çevrelerini de ışığa boğarlar. Yanarlar ve yakarlar. **Mozart** gibi, **Picasso** gibi, **Nâzım Hikmet** gibi, **Semiha Berksoy** gibi...

Semiha Berksoy'u yaşam ve sanat rekortmeni kılan üç etkenden ilki bu Tanrı armağanı enerji, ikincisi sanatın hemen her alanındaki derin duyarlılığı ve yaratıcılığı ise üçüncüsü **Atatürk** Türkiye'sinin ilk kuşağından olmanın getirdiği güçlü inanç, direnç ve iyimserliktir.

Semiha Berksoy farklıdır; hem marjinal boyutlara kanat açmış bir "öteki", hem de ülkesini, temsil ettiği genç Türkiye'nin doğru/istenilen kimliğini küresel düzeyde sergilemesi için yaşamının noktalandığı güne dek çaba harcamış bir "görev" insanı. Yurtdışındaki başarılı sanat gösterilerinden sonra kutlandığında, öncelikle "Türk" olduğunu vurgulayan...

Ulusal düzeyde "ilk"lerin kadınıdır Semiha Berksoy: Sesli olarak çekilen ilk Türk filmde oyuncu ("İstanbul Sokaklar" 1931); ilk Türk operasında solist (A. Adnan Saygun: "Özsoy", 1934); Avrupa'da sahneye çıkan ilk Türk opera sanatçısı (Berlin'de "Ariadne Naxos"ta başrol, 1939); Türkiye'nin ilk profesyonel opera sanatçısı (Nurullah Taşkıran'la birlikte, 1941).

Ancak daha da önemli olan, **Atatürk** Türkiye'sinin "çıkış" dönemini taçlandıran bu başarılı çizgiyi, uzun yaşamının her anında sürdürmüş olması. "Primadonna", Devlet Opera ve Balesi'ne hizmet ettiği uzun yıllar boyunca bile resim çalışmalarına da adanmıştır kendini. Yapıtları 1961'den bu yana ulusal/uluslararası, karma/ kişisel sergilerde yer almakla kalmamış, Berksoy, yaşamının son 14 yılında (80'inden sonra), toplumuna ve insanlığa, yaşam enerjisinin sanatsal dışavurumlarını armağan etme yolunda baş döndürücü bir üretime geçmiştir.

Başdöndürücü bir yaratıcılık

İşte yaşamöyküsünü yansıtan film "Semiha B. Unplugged" (yöneten **Kutluğ Ataman**, 1997), işte **Robert Wilson**'ın New York'ta Lincoln Center'de sahnelediği "The Days Before" yapımında **Wagner**'in "Tristan ve Isolde" operasından Isolde'nin "Aşk Ölümü" aryasını söylemesi (1999), bu yapımla katıldığı uluslararası festivaller (2000), işte yurtdışında da sergilenen "Semiha Berksoy'un Odası" yapıtı (2000), işte İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun **Nâzım**'ın 100. doğum yılı nedeniyle sahnelediği "Bu Bir Rüya'dır" operetinde ve Berlin Hebbel Tiyatrosu'nda sahneye çıkışı (2002), işte Viyana'da gerçekleştirdiği "Salome" performansı (2003), işte İş Sanat Kültür Merkezi'nde gerçekleştirdiği "Retrospektif Sergi (2003)".

Böyle bir sanatsal etkinlik selini oluşturmak için yalnızca enerji ve duygu yüklü olmak yetmez. Çünkü yalnızca bir tek becerinin sergilenmediği "bütüncül" sanat üretim-

Semiha Berksoy hem marjinal boyutlara kanat açmış bir 'öteki', hem de ülkesini, temsil ettiği genç Türkiye'nin doğru /istenilen kimliğini küresel düzeyde sergilemesi için yaşamının noktalandığı güne dek çaba harcamış bir 'görev' insanıdır.

leri bunlar. Ancak "akıl" yoluyla yapılabilen düzenlemeleri gerektiren. 2003'te Viyana'da Tanzquartier Sahnesi'nde sunduğu "Salome" performansına özel olarak yaptığı çarşaf resimleriyle de katkıda bulunan 93 yaşındaki Semiha Berksoy için yönetmen şöyle demiş: "Bir opera sanatçısını sahnede destekleyen, yapımın öteki öğeleridir. Bayan Berksoy ise yapımın tümünü tek başına oluşturmuş."

Dahası, Kibele Galeri'de 500 metrekaarelik sergi uzamında hangi resmin hangisinin yanına geleceğini tasarlama; "Semiha Berksoy Odası"nın Mimar Sinan Üniversitesi Resim Heykel Müzesi'nin sürekli koleksiyonuna alınması aşamasında birinci elden yapılan son yerleştirmeler. Ve her başlanana sonuçlandırma. Bedenin kaldıramayacağı bir yorgunluk karşısında aklın yengisi.

Hep "şaşırtıcı" olmayı başarmış bu dev sanatçının en şaşırtıcı olayı: 2004 Temmuz'unun ilk günleri olmalı. Semiha Berksoy hastanede yatıyor. Rahat soluk almasını sağlayan ay-

gıtlarla donatılmış. Bir sabah **Zeliha Berksoy**'a, "Feci bir gece geçirdim. Kafam patladı" diyor. **Molière**'in "Don Juan" oyununu Almancasından okumuş ve bu yapıtın kolayca çözülemeyecek bir bilmece niteliği taşıdığını fark etmiş. Bütün gece kafasını çalıştırarak oyunu çözmeye uğraşmış ve sonunda çözmüş. Ama öyle bir çaba harcamış ki bitkin düşmüş. İşte Semiha Berksoy! Yaşamının son günlerinde, **Dante**'nin "İlahi Komedyası" sını İtalyanca orijinalinden okumaya baş koyan **Samuel Beckett**'i anımsamamak olası mı?

Zengin 'dışı' dünyası

Yaşamla sanatı bütünleştirmede bir ustadır Semiha Berksoy. Kendini yaşam yorgunu hissettiği bir dönemi aştıktan sonra, "Do sesi verdim, ölümü yendim" deyişi belleklerde çakılı kalacaktır.

Semiha Berksoy'un resimlerinin tekil okumasını yapmak olanaksızdır. Doğanın, insan-

ların, operaların, sanat dünyasından olan ya da olmayan dostların izdüşümleriyle yaşam, aşk ve ölüm karşısındaki Semiha Berksoy "duruş"u iç içe girerek karmaşık bir iç ve dış dünya oluştururlar. Resimlerin ekseninde çoğunlukla Semiha'nın kendisi bulunur. "Dişilik"le taçlanmış bir Semiha: Kimi zaman melek, kimi zaman şeytan... "Dişilik" merkezinden tüm kadınlara ve tüm insanlığa gönderme vardır. Ama en özel uzantıları bir "evlat" olarak annesi ressam **Fatma Saime Hanım**'a ve bir "anne" olarak kızı **Zeliha Berksoy**'a odaklandığı resimlerdir. Annesine hayran "kız çocuk" ve kızıyla övünen "anne" kimlikleri Semiha Berksoy'un zengin "dışı" dünyasını bütünlendir.

Bu yıl Semiha Berksoy'un 75. sanat yılı. Özgün sanatçı kişiliğiyle 20. yüzyıla damgasını ulusal ve evrensel düzeyde vurmuş "öncü" bir sanatçının anısına ve ülkesinin insanlarına bıraktığı yapıtlara devletçe sahip çıkılması gerekli. Onun, çok sevdiği halkıyla birlikte yaşayabilmesini sağlamak için...